

СТАНОВИЩЕ
НА СВ. СИНОД НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА,
ПРИЕТО В ЗАСЕДАНИЕТО МУ НА 23.09.2008 г. ,
ПРОТ. № 50 – ПЪЛЕН СЪСТАВ

Относно: **Законопроект за културното наследство**, изпратен с писмо изх. № К-853-13-13/11.09.2008г. на Комисията по култура на 40-то Народно събрание

По представения на вниманието ни проект на Закон за културното наследство (ЗКН), Св. Синод намира за необходимо и полезно да изрази следното становище:

Законопроектът не отчита специфичния статус на **Българската православна църква – Патриаршия (БПЦ)** и на вероизповеданията като субект, отделен от държавата – чл.13, ал.2 от Конституцията. Наред с това, БПЦ е и традиционно вероизповедание и като такова се явява собственик и пазител на огромна и значителна част от материалното и нематериалното културно наследство. Тази специфика е наложително да бъде отчетена при създаването на проектозакон за културното наследство.

Представеният проект не отчита обстоятелството, че някои от обектите - културно наследство по смисъла на този закон, представляват древни светини на БПЦ, или на други от признатите и регистрирани според закона вероизповедания. Историята на страната, битът, културата на българския народ, традициите, обичаите и всички страни на обществения живот са неразривно свързани с **БПЦ**. Тя е именно субектът, призван да поддържа и опазва светините, които не са просто предмети – „културно наследство”, имоти или вещи, предназначени за съхраняване в музеи. Храмовете, иконите, всички вещи, свързани с обредите и дейността на църквата са светини, присъстващи ежедневно в живота на православния християнин, съответно – гражданина, изповядващ друго признато и регистрирано според закона вероизповедание. **Така, православният храм е преди всичко място за извършване на Светата Божествена литургия и Светите тайнства и наред с това главно свое предназначение е и обект на културното наследство.** Например, недопустимо е административните органи да забранят използването на храма за Свето служение (или препятстват, налагат ограничителни режими и др. подобни) поради опасност от увреждане на храма при употребата му и посещения на християните. Също така, недопустимо е налагането на задължителни предписания от органи, които не са достатъчно запознати със същността на храма като място за свещенодействие, с цел запазването му като културно наследство, което е вторичен въпрос. **Първостепенно е значението на храма като място за**

религиозно служение, собственост на БПЦ, именно поради това му предназначение, а едва след това, в по-късен етап се установява и като културна ценност. Тези важни обстоятелства не са отчетени от представения законопроект.

Законопроектът е необходимо да предвиди органи на БПЦ/съответното вероизповедание, които следва да вземат решение относно даден имот в различните предвидени хипотези, когато този имот е свързан с дейността на вероизповеданието – молитвен дом или друг имот. Както при поддръжка, ремонти, възстановяване и т. н. на една сграда с религиозно предназначение, централното ръководство на съответното вероизповедание като хранител на традициите е единствено компетентно да прецени, кои са необходимите и правилни действия за случая, за да е годна сградата и в бъдеще за предназначението си, така и при археологически разкопки по същите съображения - за най-добро запазване на новоразкритите светини, е необходимо становището и извършването на работите съгласувано с ръководството на съответното вероизповедание. Представеният законопроект не предвижда дори уведомяването им в подобни случаи в частта им за устройствена защита и при археологически разкопки например. Това третиране на религиозните светини като мъртви артефакти и музейни експонати показва неразбиране на същността им, ценността и достойнството им и поради това – не предвижда дължимата грижа към тях.

Като следващо място намираме за необходимо да посочим, че **формално религиозното наследство е посочено като един от видовете културно наследство (като родово понятие) чл.6, т.13 от проектозакона.** По същество обаче, много от изброените видове културно наследство (т.2 – архитектурни обекти и комплекси; т.5 – природни ценности; т.6 – художествени ценности; т.8 – документално наследство; т.10 – устна традиция и език; т.12 – обичаи, обреди и т. н.) по естеството си най-често носят белезите и на религиозно наследство. Следователно, в предметния обхват на понятието „културно наследство“ се използват различни критерии, за да се направи видовото изброяване, без да се отчита, че всеки от тях би могъл да бъде и обект – религиозно наследство.

Ето защо намираме, че за закрилата на религиозните ценности като такива е необходимо задължително съобразяване на най-малко следните принципни предложения, които правим от името на БПЦ, като подчертаваме, че се отнасят и за всички други регистрирани според закона вероизповедания:

1. В Националната система по опазване на културното наследство БПЦ следва да бъде посочена като самостоятелен субект, а не да бъде включвана в общото понятие „културни организации“ или „други обществени организации“ – чл.11 от проекта. В тази връзка да се предвиди

специализиран орган, който да се произнася (подобно на НИПК) в случаите, когато се отнася за обект – собственост на БПЦ;

2. БПЦ да бъде посочена като орган за управление на културното наследство, когато се отнася за обекти – нейна собственост (или на поделенията ѝ).

3. Разпоредбата на чл.2, ал.3 от проекта да се допълни с изрично посочване на собствеността на БПЦ и другите вероизповедания, за да се подчертае спецификата им.

В заключение отбелязваме, че поради концептуалните различия и необходимостта от съществени допълнения и значителна преработка на представения законопроект, в този си вид той не може да получи подкрепата на Св. Синод, тъй като не са отчетени най-значимите особености на религиозното наследство, последица от което е, че не са предвидени и специфични органи за опазване на светините на българския народ. БПЦ, съответно – ръководствата на другите регистрирани по закон вероизповедания са именно органите, призвани да опазват тези светини. Както отбелязахме и по-горе, несъобразяването на тези обстоятелства (въпреки всички предвидени от закона мерки) лишава тези обекти от действително полагащата им се грижа. **Наред с това следва да посочим, че проектът поставя тези обекти (материални и нематериални културни ценности) извън волята и управлението на религиозните институции – техни собственици и пазители.**

Недостатъците на проекта намираме, че не могат да бъдат отстранени между гласуването му на първо и второ четене. Изложените принципни съображения, налагат промени и на значителна част от останалите разпоредби. Като пример, в каква насока е необходимо да се преработи законопроектът, посочваме допълнение на разпоредбите на чл.12 от представения проект:

„Чл.12а. 1) Религиозното културно наследство се управлява от Светия Синод на Българската православна църква и централните ръководства на законно регистрираните вероизповедания. Същите органи със свое решение определят обектите на религиозното културно наследство, което предоставят на министъра на културата в срок до 31 декември всяка година.

2) Органите по предходната алинея приемат правила за управлението и опазването на религиозното културно наследство, които следва да отчитат в най-пълна степен изпълнението на разпоредбите на настоящия закон, както и създаването на съответни органи за управление и контрол за опазване на културното наследство в съответното вероизповедание. Тези Правила се представят ежегодно в срока по предходната алинея на министъра на културата.

3) Всички органи на държавно управление с функции по опазване на културното наследство, както и културни организации с държавно

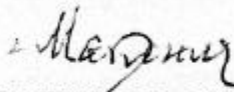

или общинско участие, съобразно своите правомощия и предмет на дейност, са задължени да оказват необходимото съдействие на органите на Българската православна църква и на законно регистрираните вероизповедания, за опазване и управление на религиозното културно наследство, в това число и чрез осъществяване и финансиране на съвместни проекти със средства от държавния бюджет.

4) Ежегодно в срок до 30 юни, Светият Синод на Българската православна църква и централните ръководства на законно регистрираните вероизповедания, внасят в Министерски съвет чрез министъра на културата доклад за дейността си по опазване на религиозното културно наследство през предходната година. Министерският съвет, по предложение на министъра на културата, приема стратегия за управление и опазване на религиозното културно наследство, както и годишни планове за изпълнението ѝ, след предварително съгласие на Светия Синод на Българската православна църква и централните ръководства на законно регистрираните вероизповедания.”

В заключение настояваме проектът да бъде основно преработен с участието на представител/ и на Св. Синод в духа на изложените принципни съображения.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА СВ. СИНОД

ПАТРИАРХ БЪЛГАРСКИ